

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันการฝึกหัดครูไทย เริ่มด้วยการตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ เมื่อปี พ.ศ. 2435 กระทั่งเติบโตมาเป็นระบบการฝึกหัดครู ที่สร้างครูให้กับประเทศกว่า 6 แสนคน และโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรกนั้นก็พัฒนาโดยลำดับ เป็นวิทยาลัยครูพระนคร จนปัจจุบันคือ สถาบันราชภัฏพระนครองค์การบริหารการฝึกหัดครูในวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง ได้พัฒนาโดยลำดับจนมีฐานะเป็นกรม เรียกว่า "กรมการฝึกหัดครู" เมื่อปี พ.ศ. 2497 นับเป็นเวลา 40 ปี มีวิทยาลัยครูในสังกัดทั่วประเทศปัจจุบัน 36 แห่ง ภารกิจหลักของสถาบันคือ การผลิตครูระดับประถม มัธยม ให้กับประเทศชาติ ให้พอเพียงเมื่อประเทศเติบโตขึ้น การศึกษาขยายตัวมากขึ้นทั้งทางกว้างและทางลึก ได้มีสถาบันที่ผลิตครูของรัฐเพิ่มขึ้นอีกมาก ทั้งระดับมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย ทั้งสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ รวมสถาบันผลิตครูทั้งหมดกว่า 100 แห่ง ในส่วนของวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่งนั้นกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ โดย 6 แห่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และอีก 30 แห่งอยู่ในภูมิภาค ที่แบ่งเขตความรับผิดชอบครอบคลุมไปทุกจังหวัด มีปริมาณในการผลิตครูประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศวิทยาลัยครูทั้งหลายยังคงภารกิจเดิมมาโดยลำดับ จนถึงปี พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ได้ยกฐานะการผลิตครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) มาเป็นระดับปริญญาตรี และขยายบทบาทความรับผิดชอบเป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่น เมื่อประเทศได้ขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้นมีความต้องการกำลังคนในอาชีพและระดับความรู้ที่แตกต่างกันหลากหลาย ประกอบกับภารกิจในการผลิตครูสามารถจัดได้อย่างพอเพียง วิทยาลัยครูจึงได้ปรับบทบาทเพื่อให้เป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่สามารถรองรับภารกิจของประเทศได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น จึงได้ปรับพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูปีพ.ศ. 2518 มาเป็นพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู ปี 2527 เพิ่มภารกิจในการจัดการศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์เพิ่มขึ้นอีก

วิทยาลัยครูได้พัฒนาโปรแกรมวิชาชีพต่างๆใน 3 สาขาวิชา รวม 89 โปรแกรม แยกเป็นสาขาวิชาการศึกษา 31 โปรแกรมวิชา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ 34 โปรแกรมวิชา และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ 24 โปรแกรมวิชา มีทั้งระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี 2 ปีหลังอนุปริญญา และปริญญาตรี 4 ปี แต่ละวิทยาลัยครูเปิดสอนได้ไม่น้อยกว่า 30 โปรแกรมวิชาโดยเฉลี่ย มีจำนวนอาจารย์ทั้งสิ้นประมาณ 6,400 คน ที่สอนอยู่ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศและมีนักศึกษาทั้งสิ้นประมาณ 2 แสนคนเศษ แยกเป็นภาคปกติ 8 หมื่นคนเศษ การจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ(กศ.บป.) 1.5 แสนคนเศษ (กรมการฝึกหัดครู, 2537)

กรมการฝึกหัดครูได้พยายามปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูขึ้นใหม่ภายหลัง ได้ใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2527 มาสักกระยะหนึ่งซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ เฉพาะด้านที่หลากหลายนมากขึ้น จนกระทั่งได้รับพระราชทานชื่อเป็น "สถาบันราชภัฏ" และ พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 ได้ประกาศใช้ วันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2538 โดยมีประเด็นหลักที่แก้ไข คือขยายการจัดการศึกษาระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี มีความคล่องตัวใน การบริหารงบประมาณและการหารายได้

การขยายตัวของวิทยาลัยครูในช่วงสองทศวรรษหลัง จะเห็นได้ว่าเป็นไปอย่าง กว้างขวางและเป็นไปอย่างรวดเร็ว การทำบทบาทหน้าที่สถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่น ที่เป็นการ บริการชุมชนค่อนข้างจะประสบความสำเร็จ ขณะเดียวกันการขยายหลักสูตรนอกจากสาขา วิชาการศึกษาก็มีมากขึ้น จึงเป็นสถาบันที่มีหลักสูตรที่หลากหลายในเชิงปริมาณทั้งทางกว้างและ สูงขึ้น ค่อนข้างจะเป็นที่น่าพอใจ แต่เมื่อได้มีการจะปรับเปลี่ยนพระราชบัญญัติเป็นสถาบันราชภัฏ ได้มีหลายเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทางสื่อมวลชน และอื่น ๆ ถึงเรื่องคุณภาพและความพร้อมของ สถาบันราชภัฏ

ด้วยเหตุนี้ สถาบันราชภัฏ จึงน่าจะได้มีการค้นคว้าด้านจุดอ่อน จุดแข็ง ของสถาบัน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นพิสูจน์และ เริ่มต้นพัฒนาคุณภาพโดยถ้าหากพบว่าจุดอ่อนดังกล่าว

สถานการณ์ของวิทยาลัยครูเทพสตรีหรือกล่าวได้ว่า สถาบันราชภัฏ ในปัจจุบันเป็นสถาบัน อุดมศึกษามีบทบาทและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 ในมาตรา 5 กำหนดให้วิทยาลัยครู เป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี ต่างๆตามความต้องการของท้องถิ่นและผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัยส่งเสริมวิเทศฐานะ ของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการ แก่สังคม นอกจากนี้ ในความตามมาตรา 8 ทวิ ยังเปิดโอกาสให้วิทยาลัยครูสามารถขยาย ฐานทางวิชาการให้มากขึ้น โดยการรับสถาบันการศึกษาอื่นๆเข้ามาสมทบเพื่อผลิตกำลังคนระดับ ปริญญาตรี

จากพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2527 นี้ วิทยาลัยครูเทพสตรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีภารกิจหรือหน้าที่ 5 ประการ คือ

1. ทำหน้าที่ผลิตครูและบุคลากรสาขาวิชาการอื่นที่ไม่ใช่อาชีพครู ถึงระดับปริญญาตรี เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น

2. ทำการวิจัย

3. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4. ให้การอบรมครูและบุคลากรประจำการ

5. บริการวิชาการแก่สังคม

โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา เป็นสาขาวิชาหนึ่งในหลักสูตรวิทยาลัยครู ที่ใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยครู ที่มีอยู่ทั่วประเทศทั้ง 36 แห่ง ซึ่งวิทยาลัยครูทั้งหมด 36 แห่ง อาจจะไม่ได้ออกหลักสูตรทุกโปรแกรมวิชาที่มีอยู่ เพราะการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณของแต่ละวิทยาลัยครู เช่น โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาปัจจุบันเปิดการเรียนการสอนเพียง 17 แห่ง โดยวิทยาลัยครูเทพสตรี เป็นวิทยาลัยครูหนึ่งที่ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนในวิชาเอกดนตรีศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 ในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (กรมการฝึกหัดครู, 2519) และวิทยาลัยครูเทพสตรีได้จัดการเรียนการสอน โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา (กรมการฝึกหัดครู, 2527) ถึงปัจจุบันมีผู้สำเร็จการศึกษา รวม 5 รุ่น จำนวน 96 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เริ่มจาก ในปี พ.ศ. 2529 จำนวน 17 คน ปี พ.ศ. 2530 จำนวน 24 คน ต่อมากรมการฝึกหัดครู ได้มีนโยบายเลิกผลิตครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) โดยให้ผลิตบัณฑิตหลักสูตร 4 ปี ดังนั้น วิทยาลัยครูเทพสตรี จึงได้มีการผลิตบัณฑิตโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาหลักสูตร 4 ปี ในปีการศึกษา 2530 (วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2528) เป็นต้นมา โดยมีอาจารย์ประจำ 8 คน และมีอาจารย์พิเศษ 2 คน ทำให้จำนวนชั่วโมงการสอนของอาจารย์มีมากขึ้น จึงได้มีแผนการรับโดยให้มีนักศึกษาคงไว้ 2 หมู่เรียน เปิดรับในปีการศึกษา 2530 ใช้หลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2528 หลักสูตรวิทยาลัยครูได้มีการปรับปรุงอีกในปี พ.ศ. 2530 และได้ใช้กับรุ่นปีการศึกษา 2531 นักศึกษาที่เรียนจึงใช้หลักสูตรแตกต่างกัน และเมื่อวิทยาลัยครูเทพสตรีได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็น ศูนย์ประสานงานการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาดนตรีของสหวิทยาลัยหรือสหวิทยาอันประกอบไปด้วย วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูรำไพพรรณี วิทยาลัยครูระยอง วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ฯ และวิทยาลัยครูเทพสตรี โดยได้เปิดโปรแกรมวิชาดนตรีครบทุกหลักสูตรวิทยาลัยครูที่ได้มีการใช้กันแต่กระนั้น ในหลักสูตรโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาได้แยกเป็นหลักสูตรแบบกว้างและแบบลึก กล่าวคือ แบบกว้างจะเป็นการจัดการเรียนการสอนทั้งแขนงวิชาดนตรีไทยและแขนงวิชาดนตรีสากลไปด้วยกัน ส่วนแบบลึกจะต้องเลือกว่าจะเลือกเรียนแขนงวิชาดนตรีไทย หรือแขนงวิชาดนตรีสากล โดยโปรแกรมฯ มี 2 แขนงวิชาให้เลือกเปิด ในปี พ.ศ. 2538 ภาควิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยครูเทพสตรี มีอาจารย์ประจำ 8 คนจึงประสงค์จะให้มีการเปิดรับนักศึกษาทุกปี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการผลิตและทำให้ผู้ประสงค์จะเข้าเรียนในท้องถิ่นเกิดความมั่นใจ โดยไม่ต้องเดินทางไปศึกษาไกลบ้านเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายและลดปัญหาต่างๆ จะเห็นได้ว่าโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาที่เปิดในวิทยาลัยครูเทพสตรี มีครบทุกหลักสูตรวิทยาลัยครู และโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ที่มุ่งเน้นการรับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นเข้าศึกษา สมควรที่น่าจะศึกษาในเชิงลึก เพราะมีความสมบูรณ์และมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น ประกอบกับปัจจุบันรูปแบบการบริหารวิทยาลัยครูจะเปลี่ยนไป ด้วยเหตุจากราชบัญญัติ

สถาบันราชภัฏ โดยมีแนวโน้มที่จะต้องขยายหรือเปลี่ยนรูปแบบหลักสูตร ให้มีการเรียนการสอนที่สูงกว่าปริญญาตรี ผู้วิจัยจึงเลือกวิทยาลัยครูเทพสตรี ที่มีฐานรากของโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาที่สมบูรณ์มาทำการศึกษา เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และภารกิจใหม่ของสถาบัน เช่น การขยายงานด้านการผลิตครูดนตรีศึกษา หรือบุคลากรทางด้านดนตรีในวิชาชีพที่ยังขาดแคลนที่มีความต้องการในท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลด้วยตนเอง จากการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน และได้จากการศึกษาอัตราการรับสมัครสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการครู วิชาเอกดนตรี ของกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในแต่ละปี จึงจำเป็นต้องทราบข้อมูลในอดีต ที่ได้มีการผลิตบัณฑิตโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ตั้งแต่เริ่มแรกเพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และเพื่อเป็นแนวทางที่จะกำหนดนโยบายการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การผลิตบัณฑิตให้เกิดประสิทธิผลสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาพัฒนาการของโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ด้าน ความเป็นมาของหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตร ลักษณะของผู้เรียน และลักษณะผู้สอน
2. ศึกษาสภาพและปัญหาของโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ในด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน และวิธีการสอน ด้านอาคารสถานที่ และอุปกรณ์การสอน
3. ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาในโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาของวิทยาลัยครูเทพสตรี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การศึกษาพัฒนาการของโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาด้าน ความเป็นมาของหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตร ลักษณะของผู้เรียน และลักษณะผู้สอน จะใช้วิธีวิเคราะห์จากเอกสาร
2. การศึกษาสภาพและปัญหาของโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ในด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน อาคารสถานที่ และอุปกรณ์การสอน โดยศึกษาจากประชากร 4 กลุ่มได้แก่
 - 2.1 ผู้บริหารของสถาบันราชภัฏเทพสตรี 3 คน
 - 2.2 ผู้สอนประจำภาควิชาดนตรีศึกษา สถาบันราชภัฏเทพสตรี 6 คน

2.3 ผู้สำเร็จการศึกษาโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาจากวิทยาลัยครูเทพสตรี ตั้งแต่
รุ่นปี พ.ศ. 2529-2536 รวม 5 รุ่น จำนวนรวม 96 คน

2.4 นักศึกษาภาคปกติหลักสูตรปริญญาตรี โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ซึ่งมีอยู่
เพียง 2 กลุ่ม คือ ประจำปีการศึกษา 2534 คือ ชั้นปีที่ 4 และ ประจำปีการศึกษา 2537 คือ
ชั้นปีที่ 1 รวมจำนวน 30 คน

3. การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาในโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ของวิทยาลัยครู
เทพสตรี ศึกษาจากประชากร 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1 ผู้สำเร็จการศึกษาโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาจากวิทยาลัยครูเทพสตรี
ตั้งแต่รุ่นปี พ.ศ. 2529-2536 รวม 5 รุ่น จำนวนรวม 96 คน ศึกษาถึงการนำความรู้และ
ประสบการณ์ จากการเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงาน

3.2. ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาจาก
วิทยาลัยครูเทพสตรี จำนวน 5 คน โดยจะศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษาในด้าน
ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของความเป็นครู

นิยามศัพท์

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการ รองอธิการและหัวหน้าภาควิชาดนตรีศึกษา
ซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการศึกษาของภาควิชาดนตรีศึกษา ในวิทยาลัยครูเทพสตรี
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2537

ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ที่ทำการสอนนักศึกษาโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา สังกัดภาควิชา
ดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเทพสตรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
ปีการศึกษา 2537

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ของ
วิทยาลัยครูเทพสตรี อำเภอเมือง จังหวัด ลพบุรี ปีการศึกษา 2537 ซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ
นักศึกษา ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4

ผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา
จากวิทยาลัยครูเทพสตรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529-2536

ผู้บังคับบัญชา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่หัวหน้าหรือผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จ
การศึกษา ในหน่วยงานที่ผู้สำเร็จการศึกษาไปปฏิบัติงาน

การติดตามผล หมายถึง การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน ของโปรแกรม
วิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยครูเทพสตรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในด้านความรู้และประสบการณ์
ที่ได้รับ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ของผู้สำเร็จการศึกษา

หลักสูตรแบบกว้าง หมายถึง โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีกลุ่มวิชา เนื้อหาแบบเอกเดี่ยวแบบกว้าง เรียนทฤษฎีดนตรีและปฏิบัติแขนงวิชาดนตรีไทย และแขนงวิชา ดนตรีสากลเท่าๆกัน มีจำนวนหน่วยกิตรวม 144 หน่วยกิต

หลักสูตรแบบลึก หมายถึง โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาตรีที่มีกลุ่มวิชา เนื้อหา แบบเอกเดี่ยวแบบลึก เลือกเรียนทฤษฎีดนตรีและปฏิบัติแขนงวิชาดนตรีไทย หรือแขนงวิชา ดนตรีสากล อย่างใดอย่างหนึ่ง มีจำนวนหน่วยกิตรวม 144 หน่วยกิต

สภาพและปัญหา หมายถึง สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนในโปรแกรมวิชา ดนตรีศึกษา ซึ่งรวมถึง ลักษณะผู้สอน ผู้เรียน และอาคารสถานที่และอุปกรณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้นใน ด้านต่าง ๆ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะทำได้

1. แนวทางในการพัฒนาโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ในด้านผู้สอน ผู้เรียน ทรัพยากร ต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. แนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมดนตรีศึกษา ของวิทยาลัยครูเทพสตรีในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเลือกเปิดลักษณะของโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ที่มีผลต่อการนำความรู้และ ประสบการณ์ไปใช้ของผู้สำเร็จการศึกษา
3. อาจเป็นประโยชน์ต่อวิทยาลัยครูและสถาบันอื่นๆที่จัดการเรียนการสอนโปรแกรม วิชาดนตรีศึกษา ในการวางแผนการเลือกเปิดลักษณะของโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ที่สอดคล้อง กับสภาพการนำไปใช้งานจริงของบัณฑิต